

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา)” มีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชนและฝึกอบรมกลุ่มแม่บ้านวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา) ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา)

1.1) บริบทและการเลือกพื้นที่

ในการพัฒนาแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา) นั้น คณะผู้วิจัยได้มีการเลือกพื้นที่ในการศึกษาวิจัยของ 3 จังหวัด โดยมีหลักเกณฑ์ดังนี้

(1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ที่ค่อนข้างจะมีศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

(2) มีลักษณะของการรวมกลุ่มของชาวบ้าน/สมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันจัดการทางด้านการท่องเที่ยว

(3) มีเรื่องราว และภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นที่อยู่ในกลุ่มจังหวัดเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา)

(4) มีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

(5) สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นได้

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวทำให้คณะผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกพื้นที่มีศักยภาพเพื่อทำการศึกษาวิจัย ได้ดังนี้

(1) บ้านนาตันจัน อำเภอสรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย

(2) เมืองนครชุม อำเภอนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

(3) บ้านผักไผ่ อำเภอฟักไผ่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2) แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

1.2.1) บริบทชุมชน

ความเป็นมาหมู่บ้านนาต้นจั่น เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากร 1,100 คน 374 ครัวเรือน เป็นหมู่บ้านหมู่ที่ 5 ของตำบลบ้านตึก อำเภอศรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย (ทั้งตำบลมี 14 หมู่บ้าน) ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีรายได้ครัวเรือนต่อปี เฉลี่ยจำนวน 234,573 บาท บ้านนาต้นจั่นเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village: CIV) หมายถึง หมู่บ้านแห่งความสมดุลที่นำทุนวัฒนธรรม วิถีชีวิต มาผนวกกับความคิดสร้างสรรค์ และการออกแบบ เพื่อสร้างมูลค่าใหม่ของสินค้าที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว และบริการหรือกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ใหม่จากการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดมูลค่าใหม่ทาง เศรษฐกิจบนแนวคิดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ศูนย์รวมผ้าหมักโคลน และการทอผ้าใต้ถุนบ้าน (ลานตะเลียบเป็บ) จุดชมวิว “ห้วยต้นโฮ” (ทะเลหมอก) ดอยหินกอง น้ำตกสาวสองพันปี หินทิพย์นาริศักดิ์สิทธิ์ (ตาดต้นร่อง) ตลาดสามแคว ปันจักรยานชมทุ่งนา ชมธรรมชาติ และชมสวนผลไม้

ปัญหาที่แปรมาเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของบ้านนาต้นจั่นมีหลายอย่าง เช่น ผ้าหมักโคลน ซึ่งมีที่มาจากความบังเอิญโดยแท้เล่ากันว่า แม่บ้านสมัยก่อนเวลาออกไปทำไร่ไถนา ชายผ้าถุงจะเรียโคลนตม เมื่อซักผ้าตากไว้นานเข้าก็จะสังเกตว่าชายผ้าที่เรียโคลนนุ่มเป็นพิเศษ และสีที่มลง ไม่จัดจ้าน ดูสวยแปลกตาอีกแบบ จึงลองเอาผ้าทั้งผืนหมักโคลนทิ้งไว้ ก็ได้คำตอบว่าโคลนช่วยทำให้ผ้านุ่ม เป็นที่มาของ “ผ้าหมักโคลน” บ้านนาต้นจั่น นักวิชาการอธิบายว่า สาเหตุที่ผ้านุ่มก็เพราะธาตุเหล็กในโคลนแทรกซึมทำให้เส้นใยผ้าขยายตัว เนื้อผ้าจึงนุ่ม และสีที่มลงนั้นก็ติดทน

อาหารไทยในสมัยสุโขทัยได้อาศัยหลักฐานจากศิลาจารึก และวรรณคดีสำคัญคือ ไตรภูมิพระร่วงของพญาลิไท ที่กล่าวถึงอาหารไทยในสมัยนั้นว่า มีข้าวเป็นอาหารหลัก โดยกินร่วมกับกับข้าว ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากปลา และเนื้อสัตว์อื่นบ้าง สำหรับวิธีการปรุงอาหารในยุคนี้ได้ปรากฏคำว่า “แกง” ในไตรภูมิพระร่วงซึ่งเป็นที่มาของคำว่า ข้าวหม้อแกงหม้อ สำหรับผักที่ถูกกล่าวถึงในศิลาจารึก คือ แพง แดง และน้ำเต้า และขนมหวานจะเป็นอาหารที่นำวัตถุดิบพื้นบ้านมาปรุงแต่ง เช่น ข้าวตอกและน้ำผึ้ง หรือบางส่วนนิยมรับประทานผลไม้แทนขนมหวาน

ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นจังหวัดสุโขทัย บ้านนาต้นจั่น ในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ได้ดำเนินสังเคราะห์ด้าน ประวัติความเป็นมา วัตถุดิบ วิธีการปรุง การจัดเสิร์ฟและรูปแบบการบริโภคของข้าวเป็็บ แกงป่าปลาช่อน แกงขี้เหล็ก น้ำพริกไข่ชอก และตามด้วยอาหารหวานคือ ขนมต้มขาว

1.2.2) การวิเคราะห์ SWOT Analysis

ตารางที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis (จุดแข็ง และจุดอ่อน) ของบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>(1) ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความอุดมสมบูรณ์ไม่ว่าจะเป็น ภูเขา ป่าธรรมชาติ รวมถึงวิถีชีวิตของคนในบ้านนาต้นจั่นยังคงรักษาไว้เป็นอย่างดี</p> <p>(2) มีความโดดเด่นของอัตลักษณ์ท้องถิ่น และยังมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงยังสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน</p> <p>(3) มีความโดดเด่นของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ข้าวเป็ป น้ำพริกชอกไซ ซึ่งเป็นยังคงอยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้านนาต้นจั่น ทำให้เป็น “เสน่ห์” ของอาหารที่นักท่องเที่ยวทุกคนเพื่อมาท่องเที่ยวแล้วจะต้องลิ้มลอง</p> <p>(4) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งได้รับรางวัลต่างๆ มากมาย</p> <p>(5) มีการบริหารจัดการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบการจัดการโดยความร่วมมือของชุมชน จำหน่ายสินค้าของชุมชนและผลผลิตทางการเกษตรในราคาที่เป็นธรรม บริการผู้พักอาศัยด้วยความจริงใจ ไม่แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ห้ามไม่ให้นักท่องเที่ยวใช้เสียงดังเอะอะ มีข้อเกี่ยวกับห้ามเล่นการพนัน ดื่มเหล้า และสูบบุหรี่ การจัดการที่พัก แยกกันระหว่างชายและหญิงที่ไม่ได้เดินทางมาด้วยกัน</p> <p>(6) มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านนาต้นจั่น” โดยมี ผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 5 ดาว ซึ่งมีชื่อเสียงทั้งในระดับประเทศ ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ผ้าหมักโคลนซึ่งเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและเป็น “จุดขาย” ให้นักท่องเที่ยวอยากเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสถึงการทอผ้า</p>	<p>(1) อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังไม่มากนัก ถึงทำให้มีเมนูที่ให้บริการนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย</p> <p>(2) ชาวบ้านยังขาดทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เนื่องจากในปัจจุบันเริ่มมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นต้องคอยอาศัยมัคคุเทศน์ที่เดินทางมากับนักท่องเที่ยว</p> <p>(3) ยังไม่มีการพัฒนาและแปรรูปอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นของฝากที่นักท่องเที่ยวสามารถซื้อกลับไปรับประทานที่บ้านได้</p> <p>(4) ยังขาดการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ให้นักท่องเที่ยวทำข้าวเป็ปเอง หรือให้นักท่องเที่ยวได้พันข้าวทอ เองเป็นต้น</p> <p>(5) ยังขาดเอกสารและคู่มือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเรื่องราว (Story) ความเป็นมาของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>

ตารางที่ 5.1 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis (จุดแข็ง และจุดอ่อน) ของบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย (ต่อ)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>รวมถึงภูมิปัญญาการทำหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งได้มีการบูรณาการไว้กับโปรแกรมการท่องเที่ยว</p> <p>(7) มีการดำเนินท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนที่มีชื่อเสียงทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ (2) กลุ่ม นวดสปา และ (3) กิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน</p> <p>(8) มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ จุดชมวิวนกเขา การแสดงละครพื้นบ้าน การทำบุญตักบาตร การเยี่ยมชมกิจกรรมจักสาน การทำตะเกียบไม้ไผ่ การจัดทำตุ๊กตาบาร์โหน การสาธิตก่ี ทอผ้า การจัดบริการยวดยานพาหนะ การบริการจักรยานให้เช่า ตลาดนัด 3 แคร่ในวันเสาร์-อาทิตย์ การผลิตและบริการข้าวเป็็บ และร้านกาแฟ ฯลฯ</p> <p>(9) มีการสร้างสรรค์กิจกรรมการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสร้างสรรค์กิจกรรมทางเศรษฐกิจใหม่ๆ ให้เกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่ติดชายป่าอุทยาน โดยมุ่งที่จะ สร้างสรรค์กิจกรรมที่ไม่ใช่ประโยชน์จากการครอบครองหรือบุกรุกป่า หันมาพึ่งพาและสร้างประโยชน์ ป่าด้วยการท่องเที่ยวแบบอนุรักษ์ธรรมชาติ วัฒนธรรม กิจกรรม และงานฝีมือ พัฒนาผลิตภัณฑ์สัตว์ วัสดุธรรมชาติ (การผสมของใบไม้และเปลือกไม้) การหมักโคลน รวมถึงการอนุรักษ์วิถีชีวิตและอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ</p> <p>(10) มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่เข้มแข็งในการจัดบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนอย่างเป็นระบบ</p> <p>(11) ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งในภาครัฐและเอกชนต่างๆ มากมาย</p>	<p>(6) อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังไม่มากนัก ถึงทำให้มีเมนูที่ให้บริการนักท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย</p> <p>(7) ชาวบ้านยังขาดทักษะในการสื่อสารภาษาอังกฤษ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เนื่องจากในปัจจุบันเริ่มมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นต้องคอยอาศัยมัคคุเทศน์ที่เดินทางมากับนักท่องเที่ยว</p> <p>(8) ยังไม่มีการพัฒนาและแปรรูปอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นของฝากที่นักท่องเที่ยวสามารถซื้อกลับไปรับประทานที่บ้านได้</p> <p>(9) ยังขาดการจัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ให้นักท่องเที่ยวทำข้าวเป็็บเอง หรือให้นักท่องเที่ยวได้พันข้าวท้อ เองเป็นต้น</p> <p>(10) ยังขาดเอกสารและคู่มือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการเรื่องราว (Story) ความเป็นมาของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>

ตารางที่ 5.2 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis (โอกาส และอุปสรรค) ของบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Treats)
<p>(1) ประเทศไทยมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน โดยการนำเอาอัตลักษณ์ท้องถิ่นขึ้นมาเป็นจุดขาย เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น</p> <p>(2) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism) ซึ่งสนับสนุนในการนำเอาเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมและอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว</p> <p>(3) ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นหันกลับสู่บ้านเกิด และร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน</p> <p>(4) แนวโน้มของนักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ</p> <p>(5) นักท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความใส่ใจกับอาหารเชิงสุขภาพมากขึ้น เช่น พืชผัก ผลไม้ปลอดสารพิษ อาหารที่รับประทานแล้วสุขภาพดี</p> <p>(6) นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความต้องการในการเข้าร่วมกับการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะทางด้านอาหารมากยิ่งขึ้น</p>	<p>(1) ในช่วงฤดูฝนจะเกิดน้ำท่วมในบริเวณใกล้เคียงกับบ้านนาจั่น ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้โดยเฉพาะในเดือนกันยายน - ตุลาคม</p> <p>(2) เส้นทางเข้าหมู่บ้านในบางช่วงยังเป็นถนนดินแดง อาจจะไม่ค่อยสะดวกหากเดินทางมาท่องเที่ยวในฤดูฝน</p> <p>(3) โครงสร้างพื้นฐานชุมชนไม่ค่อยสะดวก เช่น การจัดการขยะ ถนนแคบ น้ำปะปาไม่เพียงพอ เป็นต้น</p>

1.2.3) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

(1) บริบทของวิสาหกิจชุมชน

เนื่องจากปัจจุบัน บ้านนาต้นจั่น ได้มีการจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชนทอผ้าบ้านนาต้นจั่น” เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2549 กลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านนาต้นจั่น ได้อนุมัติการจัดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 โดยมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าทอหมักโคลน นอกจากจะมีผลิตภัณฑ์ผ้าทอและการวางจำหน่าย ณ ศูนย์แสดงสินค้าของหมู่บ้านแล้ว วิสาหกิจชุมชนของกลุ่มทอผ้าบ้านนาต้นจั่น ยังสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อท่องเที่ยวชุมชนขึ้นมาคู่ขนานกันไปเพื่อเป็นการ กระตุ้น

ตลาดและความสนใจของผู้บริโภค ประกอบด้วย (1) กลุ่มผู้ประกอบการโฮมสเตย์ (2) กลุ่ม นวดสปา (3) กิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน

(2) โอกาสและเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

จากบริบทของวิสาหกิจชุมชนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าบ้านนาต้นจั่นได้มีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนที่การครอบคลุมถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อยู่แล้ว (ระดับ 3) ซึ่งมีเป้าหมาย คือ “ชุมชนและระบบเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้” อย่างยั่งยืน

(3) ลักษณะตลาด

นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นส่วนมาก (ร้อยละ 85) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูหนาว เดือนตุลาคม-กุมภาพันธ์ จะมีการจองโฮมสเตย์ที่เต็ม ส่วนมากจะต้องจองล่วงหน้าค่อนข้างนาน เนื่องจากได้รับความนิยมนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวในกลุ่มวัยรุ่น ที่ต้องการแสวงหาประสบการณ์ที่การท่องเที่ยวได้สัมผัสธรรมชาติ รวมถึงได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

(4) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมบ้านนาต้นจั่น จังหวัดสุโขทัย

(4.1) ด้านผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่น

(1) ควรมีการพัฒนาเมนูอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เพิ่มมากขึ้น โดยใช้วัตถุดิบจากในท้องถิ่น เช่น เมนูขนมหวาน ได้แก่ ขนมแตงก่า ข้าวตอกตั้ง เพื่อเป็นทางเลือกให้กับนักท่องเที่ยวได้ทดลองและชิมอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และสืบสานอาหารภูมิปัญญาไม่ให้สูญหายไปอีกด้วย

(2) ควรมีการจัดกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการเก็บผัก เก็บผลไม้จากในสวน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสของการรับประทานพืช ผัก รวมถึงประสบการณ์ของการท่องเที่ยวที่สนุกและคุ้มค่า

(3) ควรให้นักท่องเที่ยวได้ทำกับข้าวพื้นบ้านด้วยตนเองตอนพักที่โฮมสเตย์ เพื่อจะได้เป็นการเรียนรู้วิถีชีวิต รวมถึงการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

(4) ควรมีการแปรรูปอาหาร เช่น น้ำพริกแกงส้ม ซึ่งเป็นสูตรพื้นบ้านของบ้านนาต้นจั่นที่ใส่กระชาย ทำให้รสชาติกลมกล่อม ให้นักท่องเที่ยวได้ซื้อกลับไปเป็นของฝาก เพราะปัจจุบันยังไม่มีผลิตภัณฑ์ทางด้านอาหารที่เป็นของฝาก

(5) ควรมีการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของบ้านนาต้นจั่น เพื่อมิให้องค์ความรู้นั้นสูญหายไป มีการถอดองค์ความรู้และเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้สืบต่อไป

(4.2) ด้านตลาด

(1) ควรมีการเปิดตลาดในกลุ่มของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้มากขึ้น โดยเฉพาะชาวยุโรปที่มีกำลังซื้อสูงที่ได้มีโอกาสเดินทางมาสัมผัสประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า

(2) ควรมีการทำการตลาดการท่องเที่ยวรวมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ได้เดินทางมาเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย ศรีสัชนาลัย ได้มีโอกาสเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านนาต้นจั่นแห่งนี้ เพิ่มขึ้น

(3) ควรมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเป็นต้นแบบในการศึกษาและดูงานของชุมชนอื่นๆ ที่จะมีการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

(4.3) ด้านการบริหารจัดการองค์กร

(1) ควรมีการพัฒนาไกด์ท้องถิ่นให้สามารถพูดภาษาอังกฤษเพื่อสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้

(2) ควรมีการพัฒนามาตรฐานโฮมสเตย์ในระดับสากล เพื่อให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้

(3) ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น ถนน น้ำประปา การเก็บขยะให้มีประสิทธิภาพ

(4) ควรมีการทำเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของบ้านนาต้นจั่นทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษให้มากกว่านี้

(5) ควรมีการส่งเสริมการทำการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของบ้านนาต้นจั่นให้สามารถเข้าถึงกลุ่มตลาดเป้าหมาย

1.3) แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

1.3.1) บริบทชุมชน

เมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร มีผู้คนหลายชาติพันธุ์มารวมกันอยู่ จีนของแผ่นดินใหญ่อพยพเข้ามา ชาวลาวจากเวียงจันทน์ พม่า กะเหรี่ยง ไทยใหญ่ และชาวมอญ ก่อเกิดการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมด้านต่างๆ มากมาย ต้นทุนความรู้อย่างหนึ่งที่เกิดจากการผสมเหล่านี้นั้น และมีวิวัฒนาการอย่างต่อเนื่อง คือ วิทยาการทำอาหาร อาทิ แกงฮังเล แกงอุ้มมะเขือ แกงชะอมใส่เส้นหมี่ กุ้งฉ่าย ขนมห่าง บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยว แกงเปอะหน่อไม้ใส่ข้าวสุก แกงผักหวานใส่ข้าวสาร ผักห่อ ไส้กรอกถั่ว แกงถั่วมะแฮะ และขนมจีนแป้งสด เป็นต้น

เมืองนครชุมได้มีการจัดตลาดย้อนยุค นับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งของเมืองกำแพงเพชร เพราะนอกจากผู้ที่มาเที่ยวชมจะได้เลือกซื้อและลิ้มรสชาติอาหารที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษแล้ว สถานที่แห่งนี้ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาที่สำคัญของ

ท้องถิ่นในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นภูมิปัญญาด้านอาหาร การทำขนม การทำพระพิมพ์ สถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือนในท้องถิ่น รวมถึงนิทรรศการภาพเก่าเล่าเรื่องอดีตเมืองนครชุม เป็นต้น

เมืองนครชุมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ โดยได้มีการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวไว้ 3 เส้นทาง ดังนี้

(1) เส้นทางบ้านเก่านครชุม (ครึ่งวัน) เยี่ยมชมศูนย์บริการท่องเที่ยวโดยชุมชน นครชุม ชมความสวยงามของเรือนไม้เก่าโบราณรูปมะนิลา รูปแบบปั้นหย่า บ้านเรือนไทย บ้านช่างหม้อ ชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาทำไม้สมัยเดียวกับพะโป้ ฟังประวัติช่างหม้อ และรู้จักเครื่องใช้สมัยเก่าของช่างหม้อ

(2) เส้นทางอาหารพื้นถิ่นนครชุม (1 วัน) สักการะพระบรมธาตุนครชุม ชมการทำข้าวตอกอัด ขนมที่มีเอกลักษณ์แห่งเดียวของนครชุม ชมการทำเมี่ยงนครชุม สนุกสนานกับการทำกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ การทำขนมจีบนครชุม หรือหาของกิน เดินย่อยอาหาร ด้วยการสักการะหลวงพ่อโฆงค์วัดสว่างอารมณ์และชมบ้านห้างสมัยรัชการที่ 5

(3) วัฒนธรรมพื้นถิ่น เทียวกิน นครชุม (1 วัน) สักการะพระบรมธาตุนครชุม ชมการทำข้าวตอกอัด สนุกสนานกับการทำพระเครื่องเมืองนครชุม ชมวิถีชีวิตชุมชนและย่านการค้าเก่า ลิ้มรสอาหารพื้นบ้าน สักการะศาลเจ้าพ่อหลักเมือง หลวงพ่อโฆงค์แห่งวัดสว่างอารมณ์อันศักดิ์สิทธิ์ รับฟังประวัติบ้านห้างสมัยรัชกาลที่ 5

1.3.2) การวิเคราะห์ SWOT Analysis

ตารางที่ 5.3 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis (จุดแข็ง และจุดอ่อน) ของเมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>(1) ความโดดเด่นของอัตลักษณ์ท้องถิ่น และยังมี การอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี รวมถึงยังสามารถถ่ายทอดภูมิปัญญา ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน</p> <p>(2) มีความโดดเด่นของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้มีการรวบรวมจากปราชญ์ชาวบ้าน และได้จัดทำเป็นเอกสาร รวมถึงจัด “ตลาดย้อนยุคนครชุม” ที่เป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างแท้จริง</p> <p>(3) มีการจัดกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมการทำอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย เช่น การทำขนมจีบนครชุม การทำไส้กรอกถั่ว การทำเมี่ยงมะพร้าว การทำแกงซี่เหล็ก การทำขนมแดกงา เป็นต้น</p>	<p>(1) ตลาดย้อนยุคเปิดแค่เดือนละ 1 ครั้ง คือ วันศุกร์-เสาร์-อาทิตย์ แรกของเดือน จึงทำให้ไม่เกิดความต่อเนื่องในการที่นักท่องเที่ยวอยากจะได้เข้าไปท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น</p> <p>(2) การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยวยังมีน้อย ยังไม่นักท่องเที่ยวอีกมากที่ไม่ทราบถึง ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวของตลาดนครชุมแห่งนี้</p> <p>(3) ยังไม่มีการพัฒนาและแปรรูปอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นของฝากที่นักท่องเที่ยวสามารถซื้อกลับไปรับประทานที่บ้านได้</p>

ตารางที่ 5.3 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis (จุดแข็ง และจุดอ่อน) ของเมืองนครชุม จังหวัด กำแพงเพชร (ต่อ)

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>(4) มีประชาชนชาวบ้านในแต่ละด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ความเป็นมาของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบถึงความเรื่องราวความเป็นมาของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นของนครชุม</p> <p>(5) มีการอนุรักษ์โบราณสถานที่สำคัญ ไว้ให้นักท่องเที่ยวสามารถได้เดินทางเข้าไปเรียน เช่น พระธาตุนครชุม บ้านพะโป้ บ้านสร้างหม่อง ทำเรือในการค้าไม้ในสมัยก่อน เป็นต้น</p> <p>(6) มีเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยที่เข้มแข็งจากทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น เทศบาลเมืองนครชุม องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) รวมถึงคนในพื้นที่ได้มีความร่วมมือกันในการพัฒนาตลาดย้อนยุคนครชุม เพื่อใช้เป็น Landmark และ Destination ใหม่ของการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชรคนในชุมชนมีความรักใคร่และสามัคคีกัน เนื่องจากส่วนมากเป็นเครือญาติกัน</p>	<p>(4) ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวค่อนข้างน้อย เนื่องจากส่วนมากก็แวะเที่ยวที่อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร แล้วก็ผ่านไปเชียงใหม่ ยังขาดการพัฒนาเส้นทางเพื่อเชื่อมโยงกับนครชุมเพื่อให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้มีโอกาสเข้ามาสัมผัสการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นของนครชุมได้</p> <p>(5) ยังขาดการจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชน” ทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากส่วนมากจะมีลักษณะของการสืบทอดอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำกันเองภายในครัวเรือน อีกทั้งมีผลิตภัณฑ์ค่อนข้างมากและหลากหลาย ที่ไม่สามารถรวมกันเป็นวิสาหกิจชุมชนได้</p> <p>(6) ผลิตภัณฑ์อาหารอื่นๆ ที่เป็นของฝากที่มีชื่อเสียง เช่น เฉาก๊วยชากังลาว ซึ่งมีการพัฒนาขึ้นมาเป็นอุตสาหกรรม ทำให้ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนในการพัฒนาเป็นสินค้า OTOP</p>

ตารางที่ 5.4 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis (โอกาส และอุปสรรค) ของเมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Treats)
<p>(1) ประเทศไทยมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน โดยการนำเอาอัตลักษณ์ท้องถิ่นขึ้นมาเป็นจุดขาย เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น</p> <p>(2) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism) ซึ่งสนับสนุนในการนำเอาเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมและอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว</p> <p>(3) ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นหันกลับสู่บ้านเกิด และร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน</p> <p>(4) แนวโน้มของนักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความต้องการในการเข้าร่วมกับการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะทางด้านอาหารมากยิ่งขึ้น</p>	<p>(1) โครงสร้างพื้นฐานชุมชนไม่ค่อยสะดวก เช่น ถนนแคบ เป็นต้น</p>

1.3.3) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

(1) บริบทของวิสาหกิจชุมชน

เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มี การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้น ดังนั้นควรมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อร่วมกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้น

(2) โอกาสและเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน คือ การดิงนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เดินทางเข้ามาศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นนครชุม

(3) ลักษณะตลาด

ตลาดเน้นตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

**(4) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม
เมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร**

ควรมีการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

วิสัยทัศน์

ชุมชนเข้มแข็งด้วยระบบเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง โดยกระบวนการวิสาหกิจชุมชนเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เมืองนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

พันธกิจ

- 1) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการทุนของชุมชนทางด้านอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 3) รับรองสถานภาพวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 4) ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 การเรียนรู้ วิจัย และพัฒนา

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ผลผลิต

- 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 2) วิสาหกิจชุมชนสามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวได้
- 3) แหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
- 4) งานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

ตัวชี้วัด/เป้าหมาย

- 1) จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
- 2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่สามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนได้
- 3) จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
- 4) จำนวนงานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

กิจกรรม

- 1) สร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 3) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนมีระบบการบริหารจัดการทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน รวมทั้งมีระบบการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและสาธารณะประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ผลผลิต

- 1) มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 2) วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างสมัครใจ
- 3) วิสาหกิจชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัด/เป้าหมาย

- 1) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิก
- 2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างสมัครใจ
- 3) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

กิจกรรม

- 1) พัฒนาระบบสวัสดิการของวิสาหกิจชุมชน
- 2) สนับสนุนการพัฒนาระบบทุนวิสาหกิจชุมชนทั้งที่เป็นเงินทุน และทุนที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ทรัพยากร วัฒนธรรม ภูมิปัญญา เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนอย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ

ผลผลิต

- 1) เกิดการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชน
- 2) นโยบาย และแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- 3) เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อการช่วยเหลือ สนับสนุน ซึ่งกันและกัน
- 4) วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามแผนพัฒนากิจการ และศักยภาพจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัด/เป้าหมาย

- 1) จำนวนวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามแผนพัฒนากิจการ และศักยภาพจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม

- 1) สร้างกลไกการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และวิสาหกิจชุมชน
- 2) กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- 3) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
- 4) สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจขั้นสูง
- 5) พัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 6) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

1.4) แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.4.1) บริบทชุมชน

(1) ประวัติความเป็นมา

บ้านผักไห่ตั้งขึ้นครั้งแรกประมาณ พ.ศ.2438 ในรัชกาลที่ 5 ได้อาศัยตึก “แขวงอำเภอเสนาใหญ่” ต่อมา พ.ศ.2442 ย้ายมาตั้งที่ตำบลผักไห่ หมู่ 4 ตรงที่บ้านพักนายอำเภอขณะนี้ พ.ศ.2460 จึงได้สร้างตัวอำเภอขึ้นใหม่ แทนที่บ้านพักนายอำเภอและได้เปลี่ยนชื่อเป็น “อำเภอผักไห่” มาจนทุกวันนี้ คำขวัญอำเภอ “วัดถุมงคลล้ำค่า วังมัจฉามากมี ของดีทำจากปลา ในนามีข้าว”

ตลาดลาดชะโด มีความคล้ายคลึงกับตลาดสามชุกมาก และยังคงสภาพความเก่าแก่และมนต์ขลังอยู่ อย่างไม่เสื่อมคลาย การค้าภายในตลาดลาดชะโด แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ทำการค้าโดยเปิดค้าขายเป็นประจำตามปกติทุกวัน ขายของชำ เครื่องสังฆภัณฑ์ และ

เครื่องใช้ภายในบ้าน และ ส่วนที่ค้าขายเฉพาะวันหยุด เสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักชดถุกษ์ เน้นหนัก การขายอาหาร โดยผู้วิจัยมองเห็นว่าเป็นโอกาสในการพัฒนาตลาดตลาดชะโด และเศรษฐกิจของ ชาวชุมชนตลาดชะโด คือ การพัฒนาฝีมือด้านการทำอาหารทั้งอาหารหวานและอาหารคาว ที่เป็นอาหารพื้นถิ่นของคนตลาดชะโด ให้มีความหลากหลาย โดยเน้นการผลิตจากคนตลาดชะโด ขาย โดยคนตลาดชะโด ไม่ใช่สินค้าจากท้องที่อื่น ขายโดยพ่อค้า-แม่ค้า ต่างถิ่น

ชาวบ้านผักไห่มีภูมิปัญญาและความสามารถในการประกอบอาหารหลาย อย่าง โดยเฉพาะอาหารที่ทำจากปลาและพืชผักพื้นถิ่น เช่น ปลารมควัน ปลากระดี่วง แกงบอนแกง ขี้เหล็ก ขนมหอกโสน นอกจากนี้ยังมีการทำนากระจับ ซึ่งเป็นพืชน้ำพื้นถิ่นอีกด้วย

1.4.2) การวิเคราะห์ SWOT Analysis

ตารางที่ 5.5 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis (จุดแข็ง และจุดอ่อน) ของบ้านผักไห่ จังหวัด พระนครศรีอยุธยา

จุดแข็ง (Strength)	จุดอ่อน (Weakness)
<p>(1) ความโดดเด่นของอัตลักษณ์ท้องถิ่น และยังมีการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะขนมไทยตั้งแต่สมัยท้าวทองกีบม้า</p> <p>(2) มีความโดดเด่นของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้มีการรวบรวมจากปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงจัด “ตลาดชะโด” ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ใน อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา</p> <p>(3) มีแหล่งสำหรับเรียนรู้ ในการทำขนมไทย เพื่อเป็นการสร้างอาชีพให้กับวิสาหกิจชุมชนได้ โดยเฉพาะ “ขนมไทยไกลหวาน” ซึ่งเป็นแห่งเรียนรู้ทำขนมไทยที่รักสุขภาพ</p> <p>(4) มีแหล่งท่องเที่ยวทางด้านอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่หลายแห่ง เช่น หมู่บ้านญี่ปุ่น</p> <p>(5) มีปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว ความเป็นมาของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยวได้รับทราบถึงความเรื่องราว ความเป็นมาของอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น คุณป้า มะลิ ภาคาพร ซึ่งได้สืบทอดการทำขนมทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทองมาหลายชั่วอายุคนจนถึงปัจจุบัน</p>	<p>(1) การโฆษณาประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารให้กับนักท่องเที่ยวยังมีน้อย ยังไม่นักท่องเที่ยวอีกมากที่ไม่ทราบถึง ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวของตลาดชะโด ในอำเภอผักไห่</p> <p>(2) ขาดความร่วมมือของคนในชุมชนบ้านผักไห่</p> <p>(3) ยังขาดการจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชน” ทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากส่วนมากจะมีลักษณะของการสืบทอดอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทำกันเองภายในครัวเรือน อีกทั้งมีผลิตภัณฑ์ค่อนข้างมากและหลากหลาย ที่ไม่สามารถรวมกันเป็นวิสาหกิจชุมชนได้</p> <p>(4) ยังขาดแนวทางการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะขนมไทยที่กำลังจะสูญหายไป เช่น ข้าวเหนียวห้วงอก ขนมหอกโสน เป็นต้น</p> <p>(5) ยังมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อนข้างน้อย นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในอุทยานฯ แต่ยังไม่มีการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น</p>

ตารางที่ 5.6 ผลการวิเคราะห์ SWOT Analysis (โอกาส และอุปสรรค) ของบ้านผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โอกาส (Opportunity)	อุปสรรค (Treats)
<p>(1) ประเทศไทยมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก้อย่างยั่งยืน โดยการนำเอาอัตลักษณ์ท้องถิ่นขึ้นมาเป็นจุดขาย เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น</p> <p>(2) รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community based tourism) ซึ่งสนับสนุนในการนำเอาเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมและอาหาร ภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว</p> <p>(3) ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นหันกลับสู่บ้านเกิด และร่วมพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างยั่งยืน</p> <p>(4) แนวโน้มของนักท่องเที่ยวมีความชื่นชอบการท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ</p> <p>(5) นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความต้องการในการเข้าร่วมกับการทำกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะทางด้านอาหารมากยิ่งขึ้น</p>	<p>(1) ในช่วงฤดูฝนจะเกิดน้ำท่วม ทำให้นักท่องเที่ยวไม่สามารถเดินทางไปท่องเที่ยวได้</p> <p>(2) โครงสร้างพื้นฐานชุมชนไม่ค่อยสะดวก เช่น การจัดการขยะ ถนนแคบ น้ำปะปาไม่เพียงพอ เป็นต้น</p>

1.4.2) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(1) บริบทของวิสาหกิจชุมชน

เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มี การจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้น ดังนั้นควรมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อร่วมกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนขึ้น

(2) โอกาสและเป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน คือ การดึงนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศให้เดินทางเข้ามาศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านผักไห่ อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(3) ลักษณะตลาด

ตลาดเน้นตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ

(4) แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิสัยทัศน์

ชุมชนเข้มแข็งด้วยระบบเศรษฐกิจชุมชนที่พึ่งตนเอง โดยกระบวนการวิสาหกิจชุมชน เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมบ้านผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พันธกิจ

- 1) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการทุนของชุมชนทางด้านอาหารภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 3) รับรองสถานภาพวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 4) ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

กลยุทธ์ที่ 1 การเรียนรู้ วิจัย และพัฒนา

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

ผลผลิต

- 1) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว
- 2) วิสาหกิจชุมชนสามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวได้
- 3) แหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
- 4) งานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

ตัวชี้วัด/เป้าหมาย

- 1) จำนวนสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้
- 2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่สามารถทำแผนพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนได้
- 3) จำนวนแหล่งเรียนรู้ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้
- 4) จำนวนงานวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนและเครือข่าย

กิจกรรม

- 1) สร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
- 3) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนมีระบบการบริหารจัดการทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน รวมทั้งมีระบบการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและสาธารณะประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

ผลผลิต

- 1) มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 2) วิสาหกิจชุมชนมีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างสมครใจ
- 3) วิสาหกิจชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

ตัวชี้วัด/เป้าหมาย

- 1) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการจัดการสวัสดิการแก่สมาชิก
- 2) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีการบริหารจัดการรายได้เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างสมครใจ
- 3) จำนวนวิสาหกิจชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการทุนอย่างเหมาะสม

กิจกรรม

- 1) พัฒนาและส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการชุมชน
- 2) ส่งเสริมให้วิสาหกิจชุมชนมีการจัดสรรผลกำไร หรือผลประโยชน์ เพื่อเป็นสวัสดิการแก่สมาชิกวิสาหกิจชุมชน
- 3) สนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชน เครือข่ายฯ ร่วมกิจกรรม หรือจัดสรรผลกำไรเพื่อการสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

เป้าประสงค์ วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุน อย่างเป็นระบบและมีเอกภาพ

ผลผลิต

- 1) เกิดการเชื่อมโยงการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชน
- 2) นโยบาย และแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- 3) เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อการช่วยเหลือ สนับสนุน ซึ่งกันและกัน

4) วิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามตามแผนพัฒนากิจการ และศักยภาพจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

ตัวชี้วัด/เป้าหมาย

1) จำนวนวิสาหกิจชุมชน เครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนตามแผนพัฒนากิจการ และศักยภาพจากหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง

กิจกรรม

- 1) สร้างกลไกการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และวิสาหกิจชุมชน
- 2) กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
- 3) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน
- 4) สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจขั้นสูง
- 5) พัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ
- 6) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

อภิปรายผล

1. แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชชาลัยและกำแพงเพชรพระนครศรีอยุธยา)

แผนวิสาหกิจที่ได้พัฒนาขึ้นในโครงการวิจัยนี้ มีอยู่ด้วยกัน 2 แผนงาน ได้แก่

1) แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม นครชุม จังหวัดกำแพงเพชร

2) แผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม บ้านฝักไ้ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ซึ่งวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบกิจการโดยชุมชน นา หุ่นในชุมชนผสมผสานกับองค์ความรู้ใหม่และเทคโนโลยีผลิตสินค้าและบริการให้ชุมชนมีอาชีพและรายได้พึ่งตนเองได้ (ศรีปริญา ธูปกระจ่าง, 2546)

กิจการของชุมชนที่นับได้ว่า เป็นวิสาหกิจชุมชน ควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ (ศรีปริญา ธูปกระจ่าง, 2546)

- 1) เป็นกิจการของชุมชนที่ประกอบกิจการดำเนินการผลิต บริการและอื่นๆ
- 2) หุ่นในการดำเนินงาน จะใช้ทั้งหุ่นภายนอกและหุ่นของชุมชน
- 3) เป็นกิจการที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 4) เป็นกิจการที่เน้นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการเรียนรู้
- 5) เป็นกิจการที่เน้นการบริหารจัดการโดยคณะบุคคลในชุมชน
- 6) เป้าหมายของกิจการเพื่อการพึ่งตนเองและเป็นการสร้างรายได้
- 7) ผลการดำเนินกิจกรรมส่งผลประโยชน์แก่ชุมชน

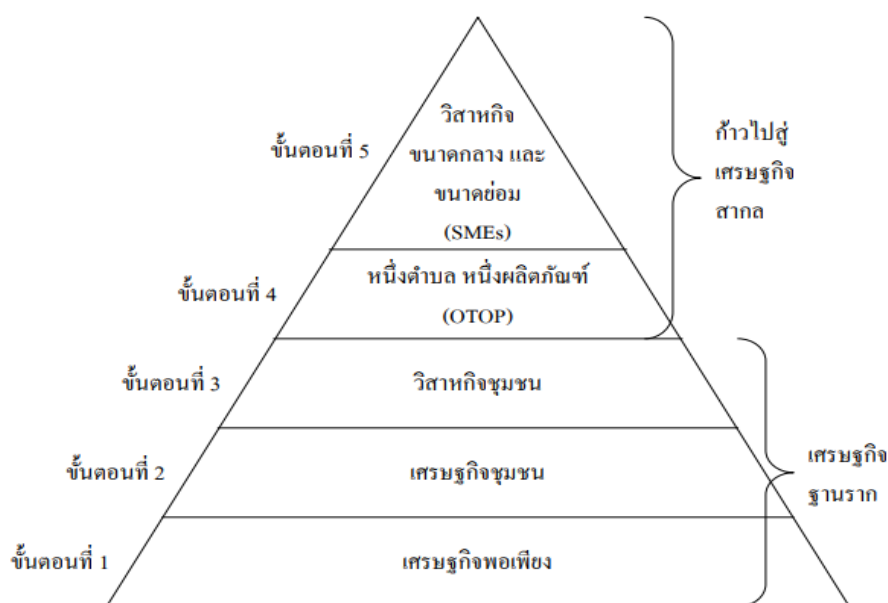
ทั้งนี้ในแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา) มีเป้าหมาย คือ

1) วิสาหกิจชุมชนและทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

2) วิสาหกิจชุมชนมีระบบการบริหารจัดการทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินรวม ทั้งมีระบบการจัดสวัสดิการแก่สมาชิกและสาธารณะประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

3) วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนได้รับการส่งเสริม สนับสนุนอย่างเป็น ระบบและมีเอกภาพ

ซึ่งสอดคล้องกับ วชิรวัชร งามละม่อม (ม.ป.ป) พบว่า การประกอบกิจการวิสาหกิจชุมชน ร่วมกันพัฒนาซึ่งนำไปสู่การพัฒนา SMEs อีกทั้งสามารถพัฒนาไปสู่ เศรษฐกิจสากล (Local Link - Global Reaches) ได้ดังนี้ (ศรีปริญญา ฐปกระจำง, 2546)

ภาพที่ 5.1 ความเชื่อมโยงของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากไปสู่เศรษฐกิจสากล
ที่มา: ศรีปริญญา ฐปกระจำง (2547)

ทั้งนี้ในแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา) มีภารกิจ คือ

1) เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการทุนของชุมชนทางด้านอาหารภูมิปัญญา ท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

2) ส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุน การท่องเที่ยว

3) รับรองสถานภาพวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยว

4) ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ในแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร, พระนครศรีอยุธยา) มีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ

(1) กลยุทธ์ที่ 1 การเรียนรู้ วิจัย และพัฒนา

(1.1) สร้างกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน

(1.2) พัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

(1.3) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้

(2) กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง

(2.1) พัฒนาระบบสวัสดิการของวิสาหกิจชุมชน

(3) กลยุทธ์ที่ 3 การส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

(3.1) สร้างกลไกการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และวิสาหกิจชุมชน

(3.2) กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

(3.3) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน

(3.4) สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจชั้นสูง

(3.5) พัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ

(3.6) การเผยแพร่และประชาสัมพันธ์

ซึ่งสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์มหาดไทย ปีพ.ศ.2541 - 2551 ซึ่งภารกิจซึ่งสอดคล้องกับภารกิจส่งเสริมการใช้จ่ายและพัฒนานาภูมิปัญญา มี 2 กลยุทธ์คือ

(1) ภารกิจส่งเสริมการใช้จ่ายและใช้ภูมิปัญญา

(1.1) ใช้ทุนภูมิปัญญาในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

(1.2) พัฒนาภูมิปัญญาโดยฝึกอบรมวิทยากรท้องถิ่น ผู้นำการผลิต

(1.3) วิจัยและพัฒนาภูมิปัญญาและรูปแบบผลิตภัณฑ์

(2) ภารกิจส่งเสริมการจัดการและสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน 6 กลยุทธ์ ได้แก่

(2.1) พัฒนามาตรฐานการผลิต

(2.2) จัดประกวดและคัดเลือกผลิตภัณฑ์

(2.3) สร้างช่องทางการจำหน่าย (Outlet) ระดับภาคและสถานที่ทั่วไป

(2.4) สร้าง E-Commerce ทุกจังหวัด

(2.5) พัฒนาระบบสารสนเทศ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินค้าทุกจังหวัด และ

(2.6) ใช้เครือข่ายผู้นำในงานพัฒนาชุมชนในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) ไปใช้

1) การจัดประชาคมหมู่บ้านเพื่อร่วมพลังในการจัดคณะทำงานในการเริ่มทำนำแผนวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

2) สร้างการมีส่วนร่วมจากภาครัฐต่างๆ เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จ. สุโขทัย และจ. พระนครศรีอยุธยา รวมถึง องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) ที่เป็นหน่วยงานภาครัฐที่ร่วมพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของการจัดวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยว

3) สร้างกระแสการตลาดโดยเฉพาะอย่างยิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวบ้านนาต้นจั่นได้ หรืออุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร สามารถเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองนครชุม และอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวที่บ้านผักไผ่ได้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

4) ควรมีการจัดการศึกษาดูงานการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จแล้ว เช่น วิสาหกิจชุมชนบ้านนาต้นจั่น จ. สุโขทัย เป็นต้น

5) ควรมีการจัดการความรู้ (Knowledge management: KM) ของอาหารภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม เพื่อป้องกันไม่ให้องค์ความรู้สูญหายไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) การติดตามผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

2) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)

3) ทูทางสังคมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นในกลุ่มเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม (สุโขทัย ศรีสัชนาลัยและกำแพงเพชร พระนครศรีอยุธยา)